חול קיר אטום

ב ליל־שבת השתתפתי בעתון־העתונאים, שהיה מוקדש לפרשת בול. מבלי לגלות סודות, נערך באוזני הקהל ויכוח ממצה, ולעיתים חריף, בין יהודה גוטהלף (עורך דבר), מרק גפן (על המשמר) וח"כ שולמית אלוני (מפא"י), שהגנו בלהט על רוב מעשי השלטונות בפרשה זו, לבין גרשום שוקן (עורך הארץ) ואני, שמתחנו עליהם ביקורת חריפה.

בויכוח זה הזכרתי פרט קטן אך מכריע: שום דיון מסוג זה לא נערך בכנסת, וכל נסיונותינו להביא לויכוח זה נתקלו שם בקיר אטום.

דומני שהציבור אינו יכול לעבור על תופעה זו לסדר־היום. הפרשה הזאת עוררה בלב רבים חששות כבדים ביותר לגבי טיב הדמוקרטיה בארץ, חששות שלא היו כדוגמתם מאז קום המדינה. האם יכול הציבור להשלים עם מצב בו נמנע — על־ידי קנוניה של כל מפלגות המישטר, בקואליציה ובאופוזיציה — כל ויכוח גם על הצדדים הבלתי־בטחוניים של העניין בכנסת?

השבוע הגשנו את הצעתנו הרביעית לסדר־היום על נושא זה, הצעה דחופה על „גישת הצנזורה בפרשת בול". התכוונו לדבר גם על פרשת ניצוץ.

קרה לה מה שקרה להצעות הקודמות: נשללה דחיפותה, ובכך ירדה למעשה מסדר־היום. (באותה הזדמנות נשללה הדחיפות, והורדה על־ידי כך מסדר־היום, הצעתנו לסדר־היום בדבר „ההפרדה בין תלמידים עיבריים וערביים בבתי־ספר מעורבים בשיעורי גדנ"ע".)

„השתוללות של חוקי־חירום"

ב כל זאת המשכנו במאמצינו לעורר ויכוח על הסכנות הציבוריות הכרוכות בפרשת בול. חיפשנו הזדמנות, ומצאנו אותה בקריאה השניה של הארכת תקנת־החירום המחייבת את האזרחים להחזיק בתעודות זהות. הסתייגנו בוועדה מהצעה זו, מפני שתבענו להחליף את חוק־החירום בחוק רגיל. נימקנו הסתייגות זו כלהלן:

אורי אבנרי: ...בניגוד לנואם הקודם (תופיק טובי מרק"ח) אינני רואה בהטלת החובה להחזיק בתעודת־זהות פגיעה בדמוקרטיה. זה קיים במדינות דמוקרטיות לא־מעטות, ...זה לא מכוון נגד פידאיון או מרגלים, כיוון שאין לך דבר קל מאשר לזייף תעודת־זהות ישראלית. זה מישחק־ילדים. כל שרות־מודיעין בעולם יכול להכין אלפי תעודות כאלה בדרך שיגרתית.

במידה שהתעודה דרושה, היא דרושה כדי להבטיח סדר פנימי, החל במניעת בריונות בבתי־קולנוע וכלה בעבירות־תנועה. לכן אין להשתית את הדבר על תקנות לשעת־חירום, ויש לבסס על חוק רגיל, שיתקבל בכנסת.

כאשר נגיע לחקיקת חוק רגיל, נצטרך לשקול אם יש מקום לציין בתעודת־הזהות פריטים כגון דת, לאום, ופרטים מסוג זה, היוצרים בסיס לאפלייה לאומית, עדתית ודתית — נוהג שדווקא היהודים בכל העולם התנגדו לו בצורה הקיצונית ביותר.

וכאן הגעתי אל העיקר:

אורי אבנרי: ...יש לעבור במהירות האפשרית מתקנות שעת־חירום, בכל השטחים, לחקיקה רגילה, סדירה, ממלכתית ודמוקראטית של הכנסת.

המאורעות האחרונים במדינה מדגישים את הצורך הזה. בשבועות האחרונים אנו עדים לשורה שלמה של מאורעות, המוכיחים לאיזו השתוללות אפשר להגיע על סמך תקנות־לשעת־חירום. אני מתכוון, למשל, לענייני הצנזורה. הצנזורה פסלה קאריקטורה בעתון הסטודנטים, וגנזה ידיעה על מאסרם של עורכי־עתון עוד לפני שבית־המשפט אסר את הפירסום...

היו"ר משה סרדינס: זה לא שייך לנושא בו אנו דנים.

אורי אבנרי: זה שייך לנושא, מפני שזה מדגיש את הצורך להחליף את תקנות־החירום בחקיקה רגילה. קיומן של תקנות־שעת־החירום, והמעשים המתבססים עליהן, מוציאים את דיבת הארץ רעה בעולם, בהעניקם למדינה צביון של מדינת משטרה או צבא. תקנות אלה פוגעות בדמותנו כלפי חוץ, ופוגעות בסדרי־השלטון הפנימיים, אותם אנו רוצים להנהיג במדינתנו הדמוקראטית.

מובן מאליו כי הסתייגותנו נדחתה. הצבענו נגד החוק.

עירעור על הצנזורה

ל א הסתפקנו בביקורת, ובדרישה מופשטת להחליף את תקנות־החירום בחקיקה סדירה וסבירה. השבוע הנחנו על שולחן הכנסת הצעת־חוק פרטית שלנו: „חוק הצנזורה על עתונים, תשכ"ז — 1967."

בהצעת־חוק זאת הצענו, בין השאר, לתת תוקף חוקי לדרישות שהשמענו לא פעם מעל עמודי העולם הזה, במרוצת השנים, כשהיינו עדיין בודדים במערכה וכשכל שאר העתונים לא שעו לאזהרותינו לגבי הסכנות הכרוכות במצב החוקי הקיים. כך הצענו:

- לתת לרמטכ"ל סמכות למנות צנזורים וסגני־צנזורים על העתונות, הרדיו והטלביזיה.
- להגביל את סמכות הצנזור לנושאים סודיים, שיאושרו מראש על־ידי ועדת־החוץ־והבטחון של הכנסת. (כיום קובע הצנזור לבד, ככל העולה על רוחו).
- לחייב את הצנזור להחליט תוך 5 שעות על כל חומר המוגש לו. אי־מתן תשובה תוך מועד זה ייחשב כתשובה חיובית.
- נפסל החומר על־ידי הצנזור, יוכל העתון להגיש עירעור בפני ועדת־עררים. (כיום אין כל אפשרות מעשית להגשת עיר־עור).
- ועדת־העררים, שתהיה חייבת להחליט תוך 24 שעות, תהא מורכבת משופט מחו־זי, קצין־צבא בדרגת אלוף ועורך־עתון.
- כל עתון יוכל לפנות, במיקרה של תשובה שלילית, לבית־המשפט הגבוה ל־צדק.
- העונש המירבי על הפרת החוק יה־יה שנתיים מאסר.

דומני כי בצורה זה הבטחנו לחלוטין את כל האינטרס הבטחוני האמיתי של המדינה — תוך צימצום האפשרויות לניצו־לו לרעה לעשיית חשבונות שלטוניים, מפ־לגתיים ואישיים.

אלון (זאב ב„הארץ")

„אני מבקש מכם..."

ע יקר עבודת הכנסת היתה מוקדשת בשבוע זה, לדיון בשני משרדים ממ־שלתיים: משרד־העבודה ומשרד־הפיתוח.

דיונים מסוג זה, בהם מדברים נציגי הסיעות לפי סדר גודלן, כשכל אחד מדקלם את העמדה הידועה של סיעתו, נוטים לה־יות משעממים. כי הזמן מוקצב גם הוא לפי גודל הסיעות — וסיעה גדולה, שיש לה הרבה זמן, לא תמיד יש לה הרבה מה לומר. בדרך כלל נכון ההיפך — דבר הבו־לט בייחוד לגבי גח"ל.

בכל זאת אפשר היה לדרוש כי הח"כים הנכבדים יהיו נוכחים בדיון על משרד־העבודה, לפחות, שסובב סביב הבעייה מס' 1 של המדינה ברגע זה: האבטלה הממאירה, המתרחבת והולכת. אולם האולם היה ריק ברוב זמנו.

בשעה 4.05, חמש דקות אחרי ששר־העבודה, יגאל אלון, פתח בנאום הגדול והמעניין שלו (אותו הגדרתי כ„אני מאמין" של מי שמתכוון בעתיד הלא־רחוק להיות ראש־הממשלה הבא של המערך) נכחו באולם, חוץ מהיו"ר וממני, 14 ח"כים. בהמשך הנאום התמלא האולם יותר, אך כשגמרו הסיעות הגדולות את דיקלומיהן, התרוקן האולם מחדש.

בשעה 8.05 באותו יום, כאשר דיבר שלמה גרוס (אגו"י) על האבטלה, נכחו באולם חוץ מהיו"ר, השר ואנכי, תשעה חברי־כנסת:

רשימת הנוכחים: המערך — 1 מתוך 49 (הכהן). גח"ל — 2 מתוך 26 (מרידור וגולדשטיין). מפד"ל — 1 מתוך 11 (ז'וארץ). רפ"י — 1 מתוך 10 (גז). מפ"ם — 1 מתוך 8 (חזן). ל"ע — 1 מתוך 5 (שערי). אגו"י ופא"י — אף לא אחד, מחוץ לנואם. רק"ח — 1 מתוך 3 (חביבי, הנואם הבא). מק"י — כולה (מיקונים).

שאילתות השבוע

השבוע הגשנו, בין השאר, את השאילתות הבאות:

- **אימוני גדנ"ע:** האם נכון כי הוחלט להפריד בבתי־ספר מעורבים בין תלמידים עיבריים לבין תלמידים ערביים בשיעורי הגדנ"ע? מה היו הש־קולים לכך? איך חושב משרד החינוך למנוע את הנזק החינוכי הכרוך בכך?
- **פושעים לאילת:** לאחרונה החלו בתי־המשפט שוב לשלוח פושעים מועדים לגלות באילת. האם שר־המשפטים מחייב נוהג זה?
- **הסטודנטים והביון האמריקאי:** האם משתתפים הסטודנטים הישראליים באירגונים הבינלאומיים אשר מומנו, כפי שנתגלה לאחרונה, על־ידי המוסד המרכזי לביון של ארצות־הברית? האם משתתף משרד־החוץ הישראלי במימון נסיעות הסטודנטים הישראליים לכינוסיהם של אירגונים אלה? האם מוכן משרד־החוץ להמליץ בפני הסטודנטים על הפסקת חברותם באירגונים אלה?
- **מליחות המים:** האם נכון כי מומחי נציבות המים הפריכו את תחזיות תה"ל, וקבעו כי מי־הכינרת יישארו מלוחים עד שנת 1980 לפחות?
- **ניכוי ממס ההכנסה:** האם נכונה הידיעה כי חלק מאנשי מינהל הכנסות המדינה ליבם לא היה שלם עם ההוראות החדשות לגבי תנאי ניכוי הוצאות כיבוד ואירוח?
- **תוספת לשגרירות:** האם נכון כי משרד־האוצר שלח ניספח לענייני מכס לשגרירות ישראל בבון, וכי ניתנה לו משכורת שהיתה מספיקה לשני עובדים במשרד־החוץ? מה תפקידו? מה התקציב שהועמד לרשותו? האם הסכים משרד־החוץ לשיגור ניספח זה?
- **הכיבשה והתיש:** האם נכון כי מפקד בסיס גדנ"ע ציווה לשחוט לצורך קומזיץ כיבשה ותיש, שאליהם התקשרו החניכים בכל ליבם, וכי כתוצאה מכך סירבו כל הגדנ"עים להשתתף בסעודה? האם הוסק מכך לקח חינוכי? האם ממשיך המפקד האחרא' למלא תפקיד בגדנ"ע?
- **פרשת „בול":** בהודעת לישכת העתונות הממשלתית נאמר כי בית־המשפט אסר על פירסום פרטי המשפט, וכי עתה הותר הפירסום על־ידי בית־המשפט, לפי בקשת התביעה הכללית. האם הוזמנו עורכי בול, או פרקליטיהם, לבית־המשפט לדיון בבקשה להתיר את הפירסום? אם לא, מדוע לא?

תשובות השבוע

השרים ענו, בין השאר, לשאילתות הבאות שלנו:

- **ואלה מסעות השרים.** השאלה: כמה פעמים נסע שר־הסעד לחו"ל מאז נתכוננה הממשלה הנוכחית?
- **תשובת השר בורג:** ארבע פעמים. פעם למגבית באירופה על חשבונה, פעם למיפעל איגרות־המלווה על חשבונו, פעם לאמריקה הלטינית על חשבון משרד־החוץ, פעם לוועידת המזרחי בקנדה על חשבונה. כן נסעו שלושה עובדי המשרד לוועידות בינלאומיות.

(זהו השר השמיני שענה לנו, עד כה, על השאילתות בנוסח זהה שהצגנו לכל שרי הממשלה.)

- **„הצילו" בשטרות כסף:** השאלה: האם חקרה המשטה מי משחית את שטרות הכסף על־ידי הטבעת חותמות־גומי בנוסח „יהודים הצילו. עד היכן הגענו?" ו„80% מן הנפטרים מנותחים ומנוולים, ולא באים בשלמות לקבר ישראל"?

תשובת השר ששון: הדבר מהווה עבירה על סעיף 353 של החוק הפלילי, שהעונש המירבי עליו הוא שלושה חודשי מאסר. המשטרה פתחה בחקירה, אך עד כה לא נתגלו חשודים.

- **בריונות דתית.** השאלה: בשבת, 31.12.66, נוקבו על־ידי בריונים צמיגיהם של 40 רופאים, שנכחו במסיבה בבית הרופא בירושלים. הדבר גרם למחרת לעיכובים בהופעת רופאים במקומות־עבודתם. האם חקרה המשטרה מקרה זה?

תשובת השר ששון: במשך הלילה נערכה סריקה בכל הסביבה. לא נמצאו שום חשודים.